

Redovisning av uppdrag om vilka fortbildningsinsatser som har genomförts för personal inom förskoleklassen och fritidshemmet samt bedömning om avsedda effekter har nåtts

Härmed redovisas uppdraget om vilka fortbildningsinsatser som har genomförts för personal inom förskoleklassen och fritidshemmet och en bedömning av om avsedda effekter har nåtts, givet i regleringsbrevet för budgetåret 2017.

Sammanfattning

I regleringsbrevet för 2017 fick Skolverket i uppdrag att kartlägga och analysera behovet av fortbildning för personal i fritidshem och förskoleklass med anknytning till de förtydligande läroplansdelarna, del 3-Förskoleklassen samt del 4-Fritidshemmet. Viss fortbildning var, enligt regleringsbrevet, given och skulle riktas mot förskollärare i förskoleklass inom områdena språk och kommunikation samt matematiska resonemang och uttrycksformer.

Det kartlagda och analyserade behovet återrapporterades till regeringen i mars 2017 och utifrån detta har flera olika fortbildningsinsatser i varierad form och omfattning planerats och genomförts under 2017–2020. Insatserna har dels bestått av fysiska möten så som dialogmöten och konferenser, dels av webbkurser och webbstöd samt uppdragsutbildningar, som genomförts både fysiskt och digitalt.

Nedan redovisas vilka kompetensutvecklingsinsatser som har genomförts under 2020 för bägge målgrupperna samt en sammanfattning av de tidigare utvärderingarna från 2018 och 2019.

1. Genomförande

Vid utformandet av insatserna har Skolverket tagit hänsyn till de organisatoriska förutsättningarna som finns i förskoleklassen och fritidshemmet. Signifikant är att personalen ofta arbetar i flera verksamheter, i fritidshemmen varierar utbildningsnivån, samt att tiden för kompetensutveckling är mer begränsad jämfört med andra personalgrupper i skolan. Detta innebär att de insatser som tas fram bör vara lättillgängliga, webbaserade med multimodala inslag så som filmer, webinarier och poddar.

En sammanställning över samtliga insatser som genomförts inom uppdraget finns i bilagan till denna redovisning. För mer detaljerade beskrivningar av de insatser som genomförts före 2020 hänvisas till delredovisningarna från 2017¹, 2018² och 2019³.

2. Insatser för förskoleklassen och fritidshemmet 2020

Under 2020 har Skolverket tagit fram olika typer av stödmaterial samt erbjudit utbildningen ”Att leda kollegialt lärande” och dialogmöten för personal i förskoleklass och fritidshem. Här nedan beskrivs dessa i detalj och i avsnitt 4. Uppföljning av valda insatser under 2020 beskrivs även ett aktuellt läge och uppföljning av Skolverkets tidigare publicerade webbkurser *Fritidshemmets uppdrag*, *Fritidshemmets undervisning*, *Utombusdidaktik* samt Skolverkets utbildning *Att leda kollegialt lärande i fritidshemmet*.

Att leda kollegialt lärande i fritidshemmet

- Syfte:** Öka deltagarnas förmåga att leda kollegialt lärande med hjälp av Skolverkets kompetensutvecklingsmodell och materialet på Skolverkets utbildningsplattform.
- Målgrupp:** Lärare i fritidshem som ska leda kollegialt lärande. Vid uppstartsdagen deltar även deltagarnas rektorer.
- Form:** Processutbildning för ledare av kollegialt lärande. Utbildningen har under läsåret 20/21 genomförts av Högskolan för lärande och kommunikation i Jönköping på uppdrag av Skolverket.
- Omfattning:** Drygt 70 deltagare från hela landet.

¹ Skolverket (2017). *Delredovisning: Behov av fortbildning för personal inom förskoleklass och fritidshemmet*.

² Skolverket (2018). *Delredovisning: Redovisning av uppdrag om vilka fortbildningsinsatser som genomförts för personal inom förskoleklassen och fritidshemmet samt bedömning om avsedda effekter har nåtts*.

³ Skolverket (2019). *Redovisning av uppdrag om vilka fortbildningsinsatser som har genomförts för personal inom förskoleklassen och fritidshemmet samt bedömning om avsedda effekter har nåtts*.

Stödmaterial om att undervisa alla elever i fritidshemmet

- Syfte:** Fördjupa kunskaperna om lärmiljöer och förhållningssätt som möter behoven hos alla elever i fritidshemmet.
- Målgrupp:** Rektorer och undervisande personal i fritidshemmet.
- Form:** Webbaserat stödmaterial som kan användas som underlag för kollegialt lärande eller individuellt.
- Omfattning:** Materialet består av en podd och ett bildreportage med tillhörande diskussions-/reflektionsfrågor. Materialet publiceras i januari 2021.

Stödmaterial om digitala verktyg i fritidshemmet

- Syfte:** Fördjupa kunskaperna om hur och när digitala verktyg kan bidra till elevernas utveckling och lärande i fritidshemmet, samt om de organisatoriska och praktiska förutsättningar som behöver skapas.
- Målgrupp:** Rektorer och undervisande personal i fritidshemmet.
- Form:** Webbaserat stödmaterial som kan användas som underlag för kollegialt lärande eller individuellt.
- Omfattning:** Materialet består av en podd och två bildreportage med tillhörande diskussions-/reflektionsfrågor. Materialet publiceras i januari 2021.

Komplettering av material i webbkurserna

- Syfte:** Komplettera webbkurserna för fritidshemmet med ytterligare material utifrån deltagarnas önskemål.
- Målgrupp:** Undervisande personal i fritidshem.
- Form:** Case, podd och bildreportage. De nya komponenterna publiceras i januari 2021.

Stödmaterial om elever i förskoleklass som är nya i Sverige och nybörjare i svenska språket

- Syfte:** Fördjupa kunskaperna om interkulturalitet, andraspråksinlärning och andraspråksutveckling samt språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt, med fokus på förskoleklassens uppdrag.
- Målgrupp:** Undervisande personal i förskoleklass.
- Form:** Webbaserat stödmaterial som kan användas som underlag för kollegialt lärande eller individuellt.
- Omfattning:** Materialet består av tre texter, tre filmer och en podd samt ett underlag för kartläggning av nuläget. Till varje komponent finns ett antal diskussions-/reflektionsfrågor. Materialet publiceras i januari 2021.

Stödmaterial om flerspråkighet och digital kompetens i fritidshemmet

- Syfte:** Ge lärare i fritidshemmet ökad kunskap om hur digitala verktyg kan användas till stöd för flerspråkiga elevers språkutveckling.

Målgrupp	Lärare i fritidshemmet.
Form	Film och podd som kan användas som underlag för kollegialt lärande eller individuellt.
Omfattning	Materialet består av en film och en podd med tillhörande diskussions-/reflektionsfrågor. Materialet publiceras i januari 2021.

Dialogmöte för rektorer i fritidshem

Syfte	Ge ökad kunskap om vad som skapar goda förutsättningar i arbetet med övergångar och samverkan i förskolan, förskoleklass och fritidshem. Ge ny kunskap om hur rektor kan arbeta med implementering och kompetensutveckling för målgruppen.
Målgrupp	Rektorer.
Form	Digitalt dialogmöte med fyra kommunala huvudmän: Falkenberg, Gävle, Kristianstad och Härnösand. Vid dialogmötena medverkade en huvudman åt gången.
Omfattning	Dialogmötet inleddes med en föreläsning om övergångar och samverkan. Rektorerna fick därefter möjlighet att samtala om hur de skapar förutsättningar för kompetensutveckling för personalen och delge varandra sina erfarenheter.

Stödmaterial om skola och arbetsliv i förskoleklass och fritidshem

Syfte	Erbjuda ett verktyg för personalen att använda i elevgrupperna, som syftar till att ge eleverna konkreta uppfattningar och kunskaper om vad arbete, arbetsliv och studier kan innebära.
Målgrupp	Personal i förskoleklass och fritidshem.
Form	Webbaserat stödmaterial som kan användas av personalen tillsammans med eleverna, i grupp eller enskilt.
Omfattning	Materialet är under framtagning och ska fungera som en verktygslåda med olika övningar.

3. Sammanfattning av tidigare utvärderingar

Skolverket har under uppdragsperioden 2017–2020 gjort två delrapporteringar som byggts på interna utvärderingar av fortbildningsinsatser. I december 2018 redovisade Skolverket dels en utvärdering av fortbildningsinsatser kopplade till läroplansrevideringen för fritidshemmet, dels en reformutvärdering av implementeringen av den nya läroplansdelen samt det reviderade stycket 2.5 i läroplanen om övergång och samverkan. Syftet med reformutvärderingen var att undersöka vilka resultat den förändrade läroplanen hade fått för fritidshemmet på kort sikt.⁴ Dessa utvärderingar publicerades i samma rapport och delade slutsatser. I december 2019 redovisade Skolverket en utvärdering av fyra av Skolverkets fortbildningsinsatser för både fritidshems- och förskoleklasspersonal, vilka genomfördes med anledning

⁴ Skolverket (2018). *Nya läroplansdelar för fritidshemmet och förskoleklassen - en utvärdering av Skolverkets insatser samt implementeringen av läroplansdelen för fritidshemmet*

av läroplansrevideringarna för fritidshemmet och förskoleklassen.⁵ Samtliga tre utvärderingar baserades på enkäter och intervjuer med skolhuvudmän, rektorer och personal i fritidshemmet respektive förskoleklassen. 2019 års utvärdering använde sig även av Skolverkets registerdata. Nedan sammanfattas resultaten av utvärderingarna.

3.1 Resultaten av 2018 års utvärderingar

Utvärderingarna som behandlar implementeringen av läroplansrevideringen för fritidshemmet på kort sikt och en del av Skolverkets tillhörande fortbildningsinsatser kommer fram till följande:

Läroplansdelen för fritidshemmet är känd och tydlig

Utvärderingen visar att den reviderade läroplansdelen för fritidshemmet är känd av skolhuvudmän, rektorer och personal och att dessa anser att den är tydlig. Skolverkets och skolhuvudmännens insatser har bidragit till att den är känd. En klar majoritet av de tre svarandegrupperna tycker också att fritidshemmets uppdrag har blivit tydligare jämfört med före den 1 juli 2016 när den nya läroplansdelen för fritidshemmet trädde i kraft.

Skolverket har bidragit till implementeringen men i begränsad omfattning

Skolverket har haft i uppdrag från regeringen att under perioden 2017–2019 genomföra fortbildningsinsatser bestående av informationsinsatser respektive kompetensutvecklingsinsatser. Under utvärderingsperioden 2017–2018 hade främst informationsinsatser hunnit genomföras. Dessa har nått ut brett i styrkedjan, även om de vid undersökningstillfället inte hade nått alla personalkategorier i samma utsträckning. Skolverkets kompetensutvecklingsinsatser var däremot fortfarande under utformning eller hade precis inletts. Skolverket hade vid den tidpunkten ett fåtal kompetensutvecklingsinsatser riktade mot förskoleklassen och några enstaka mot fritidshemmet. Utifrån detta bedömer Skolverket att myndighetens insatser bidrog till att implementera den reviderade läroplanen, men i begränsad omfattning.

Låg behörighet ett hinder för att läroplanen ska bli verklighet i fritidshemmen

Behörigheten i fritidshemmet är låg, 24 procent, vilket Skolverket menar är ett hinder för att läroplansdelen för fritidshemmet ska kunna omsättas i praktiken. Utvärderingen visar att satsningar på ökad behörighet och kompetens i fritidshemmet inte har prioriterats av vare sig regeringen, Skolverket eller huvudmännen.

⁵ Skolverket (2019). *Utvärdering av Skolverkets insatser för förskoleklass och fritidshem*

Begränsad planeringstid gör det svårare att arbeta läroplansstyrt i fritidshemmet

Utvärderingen visar att det finns begränsade möjligheter för personalen att planera och därmed genomföra undervisningen utifrån läroplanen. Tre fjärdedelar av personalen uppger att de har tre timmar eller mindre planeringstid per vecka. En avgörande förutsättning för att kunna arbeta läroplansstyrt är att det finns utrymme för personalen att planera, följa upp och utveckla undervisningen i fritidshemmet. Planeringstidens omfattning och vad den används till varierar också. Bristen på planeringstid innebär sämre möjligheter för regeringen att höja kvalitet och likvärdighet i fritidshemmet genom läroplansförändringar.

Det centrala innehållet i läroplansdelen tillämpas i olika utsträckning

Ett resultat av utvärderingen är att flertalet i personalen utgår från läroplansförändringen när de planerar undervisning för fritidshemmet. Dock finns det skillnader i vilken utsträckning eleverna i praktiken får möta de områden som uttrycks i det centrala innehållet i läroplanen. Till exempel är det över 40 procent av personalen som uppger att deras elever i liten utsträckning får möjlighet att använda matematik i de vardagliga aktiviteterna i fritidshemmet. 70 procent anger att de i liten utsträckning arbetar med att eleverna får ta del av kulturupplevelser. Samtidigt anger över 80 procent att eleverna får möjlighet att arbeta med skapande och estetiska uttrycksformer.

Samverkan mellan skolan och fritidshemmet behöver utvecklas

Läroplansdelen för fritidshemmet betonar att undervisningen i fritidshemmet kompletterar grundskolans undervisning genom att lärandet i högre grad ska vara situationsstyrt, upplevelsebaserat och grupporienterat samt utgå från elevernas behov, intressen och initiativ. Att samverkan med skolan fungerar är en förutsättning för att fritidshemmet ska kunna komplettera utbildningen i skolan. Utvärderingen visar att en stor andel av personalen i fritidshemmet inte tycker att samverkan med skolan fungerar på det sätt som anges i läroplanen. Även om rektorer och skolhuvudmän inte är lika tydligt kritiska så är det vanligt att samverkan anges som ett utvecklingsområde också av dessa svarandegrupper. Detsamma gäller elevers övergångar mellan förskolan, förskoleklass, grundskolan och fritidshemmet där utvärderingen visar att fritidshemmet har en alltför otydlig roll för att kunna möta de krav som läroplanen ställer.

Utbildning i fritidshemmet erbjuds inte till alla elever

Elever ska erbjudas utbildning i fritidshemmet i den omfattning som behövs beroende på vårdnadshavarnas arbete eller studier eller utifrån elevens eget behov. Närmare hälften av alla skolhuvudmän erbjuder inte plats i fritidshem till de barn som har en vårdnadshavare som vare sig arbetar eller studerar, visar utvärderingen. Det innebär att barn som skulle kunna ha fördel av undervisningen och den sociala gemenskapen i fritidshemmet riskerar att inte få ta del av den.

3.2 Resultaten av 2019 års utvärdering

Medan 2018 års utvärdering i huvudsak fokuserar på implementeringen av läroplansrevideringen för fritidshemmet och Skolverkets tillhörande informationsinsatser, fokuserar 2019 års utvärdering på Skolverkets kompetensutvecklingsinsatser för både fritidshemmet och förskoleklassen. Utvärderingen omfattar följande insatser för personal i fritidshem och förskoleklass: lärosätesutbildningen *Språk och kommunikation samt matematiska uttrycksformer för förskoleklassen* som ger 15 hp samt de tre webbkurserna *Fritidshemmets uppdrag*, *Fritidshemmets undervisning* och *Utombusdidaktik för personal i förskoleklass och fritidshem*.

Bristande förutsättningar för deltagande i kompetensutvecklingsinsatser

Utvärderingen visar att det finns betydande utmaningar för förskoleklass- och fritidshemspersonal att avsätta arbetstid för att delta i fortbildningsinsatserna. I flera fall har deltagarna genomfört kursen på sin fritid. Särskilt svårt verkar det vara att avsätta tid för kompetensutveckling inom fritidshemmets verksamhet. En majoritet av deltagarna har själva tagit initiativ till att genomföra kurserna och det är inte ovanligt att deras rektorer saknar kännedom om att de har deltagit i någon av Skolverkets kurser.

Skolverket konstaterar att drygt hälften av deltagarna i lärosätesutbildningarna anger att rektor i liten utsträckning eller inte alls har givit dem tillräckligt med undervisnings- och planeringsfri tid för att delta i kursen. I intervjuer och enkätsvar framkommer att vissa deltagare har valt att arbeta deltid för att genomföra kurserna. En majoritet av deltagarna i lärosätesutbildningarna anger även att deras rektor i mycket liten utsträckning eller inte alls har avsatt ekonomiska resurser för deras resor till utbildningarna. Flera deltagare har således fått bekosta resor och logi på egen hand.

Blandade upplevelser av utbildningsformaten webbkurs respektive lärosätesutbildning

Utvärderingen visar att både deltagare och rektorer överlag uppskattar formatet webbkurs eftersom det har ett jämförelsevist flexibelt upplägg både tidsmässigt och genom att kursen inte är beroende av att deltagare ska ta sig till en viss plats. En nackdel med webbkursformatet som en del deltagare framför är att de ibland saknar kontakten med andra deltagare. Även om webbkurserna erbjuder vissa möjligheter att diskutera och utbyta frågor med andra deltagare via chattfunktioner och mejl upplever en del deltagare att dessa funktioner inte har uppmuntrat till kollegialt lärande. Detta blir särskilt problematiskt för deltagare som har varit enda deltagare från sina verksamheter och således känt sig ensamma i lärandet. Vad gäller lärosätesutbildningen som innehåller ett antal träffar har deltagarna uppskattat gemensamma diskussioner och att få möjlighet att träffa personal från andra huvudmän.

Deltagarna är överlag nöjda med insatsernas innehåll

Utvärderingen visar att deltagarna uppskattar både kursernas innehåll och utformning. Lärosätesutbildningens innehåll upplevs stämma väl överens med deltagarnas behov samtidigt som den har bidragit till en fördjupning i de studerade ämnena. Beträffande webbkurserna är de flesta deltagare på ett övergripande plan nöjda med kursernas innehåll. Deltagare med mindre förkunskaper upplever att webbkurserna har bidragit till ökad kunskap och trygghet i deras yrkesroll. Deltagare med lång erfarenhet upplever att de inte har fått med sig ny kunskap i någon större utsträckning och önskar således fördjupning inom olika områden.

Kollektivt deltagande och kollegialt lärande upplevs ge störst avtryck i verksamheterna

I de flesta fall har kurserna gett ökad kunskap och bidragit med nytta på individnivå. Kurserna har även bidragit med nya verktyg och praktiska övningar att göra med eleverna. I de fall där deltagare är ensamma från en verksamhet är det svårare att skapa förutsättningar för nyförvärvade kunskaper och verktyg att ge genomslag på verksamhetsnivå. När hela personalgruppen deltar i en fortbildningsinsats möjliggör det ett kollegialt lärande. Det finns exempel på att utbyte och kollegialt lärande på verksamhetsnivå har ägt rum och då har den upplevda nyttan varit att nya arbetssätt har spridits till fler medarbetare, att medarbetarna har använt samma begrepp samt att de har fått en gemensam teoretisk utgångspunkt i sina diskussioner.

Beträffande hur deltagare och rektorer har arbetat för att kurserna ska ge avtryck i verksamheten ser det ut på olika sätt. I vissa fall har det gått för kort tid för att kurserna ska ha hunnit göra avtryck. I andra fall har deltagarna själv tagit initiativ till ett förändringsarbete. I några fall har rektor genomfört ett aktivt arbete för att kurserna ska göra avtryck, exempelvis under planeringsdagarna.

Rektors ansvar för att avsätta tid och resurser för kompetensutveckling betonas

Det förekommer olika strategier på huvudmannanivå för att arbeta med kompetensutveckling. Det handlar bland annat om kartläggningar av personalens behörigheter och år kvar till pension samt dess behov av kompetensutveckling. I slutändan är det dock främst rektors ansvar att avsätta tid och resurser för kompetensutveckling.

Målgrupperna efterfrågar fortbildningsinsatser som ger personal behörighet

Huvudmän och rektorer lyfter fram att de fortbildningsinsatser som Skolverket erbjuder för förskoleklass och fritidshem stämmer väl överens med de behov de har och att utbudet utgör ett bra stöd för verksamheterna. Samtidigt visar

utvärderingen på ett lågt intresse för att delta i lärosätesutbildningen där samtliga kurstillfällen som omfattas av utvärderingen har haft få deltagare jämfört med antalet platser. Obehöriga, som är den primära målgruppen för denna kurs, har visat sig särskilt svåra att nå. En stor andel av deltagarna har en förskolläraexamen. Vissa deltagare uttrycker att det är oklart vad en viss kurs ska ge, exempelvis i form av behörighet, ökad status och löneutveckling.

Vad gäller behov av fortsatt kompetensutveckling nämner huvudmän och rektorer särskilt möjligheten att göra obehöriga medarbetare behöriga. Deltagarna uttrycker en önskan om att Skolverkets kurser skulle erbjuda ett snabbspår till behörighet samt bidra till att höja statusen för personal som saknar behörighet. Andra upplevda behov är kompetensutveckling inom digitalisering, fokus på lekens betydelse i förskoleklassen, ökad kompetens i språk- och kunskapsutvecklande arbete samt kompetensutveckling gällande elever med särskilda behov.

Skolverket har i begränsad utsträckning bidragit till implementeringen

Baserat på informationen från dessa fyra kompetensutvecklingsinsatser gör Skolverket bedömningen att insatserna endast i begränsad utsträckning har bidragit till implementeringen av de nya läroplansdelarna för förskoleklassen och fritidshemmet. Kurserna har varit uppskattade av de som har deltagit, men förhållandevis få har hittills genomfört kurserna. Detta gäller särskilt för de kurser som Skolverket har köpt in av lärosäten. Antalet deltagare har här varit betydligt lägre än antalet utbildningsplatser och kostnaden per deltagare är därmed hög. Eftersom de som har deltagit i kurserna ofta har gjort det på eget initiativ och utan kollegor, finns en risk för att kurserna endast får ett litet genomslag på verksamhetsnivå.

4. Uppföljning av valda insatser under 2020

Nedan följer en uppföljning av valda insatser under 2020. Insatserna som har valts ut är webbkurserna för fritidshemmet och uppdragsutbildningen *Att leda kollegialt lärande*, eftersom de är exempel på aktiviteter som löper vidare efter 2020.

Webbkurser för fritidshemmet

Webbkurserna Fritidshemmets uppdrag, Fritidshemmets undervisning och Utomhusdidaktik utvärderades av Skolverket 2019. Resultatet beskrevs ovan i avsnittet Utvärdering av Skolverkets insatser för förskoleklass och fritidshem. De två förstnämnda webbkurserna riktar sig specifikt till lärare i fritidshem medan den tredje, Utomhusdidaktik, har en bredare målgrupp. Tabellen nedan visar antalet registrerade deltagare i webbkurserna. Av Skolverkets utbildningsplattform, eller LMS (Learning Management System), framgår att antalet deltagare stadigt har ökat. Till webbkursen Fritidshemmets uppdrag har ca 2000 nya deltagare per år registrerat sig under 2019 respektive 2020. Intresset för webbkurserna verkar vara

stort, men endast en relativt liten andel av de registrerade deltagarna ser ut att ha fullföljt webbkurserna. Denna trend går i linje med resultatet av 2019 års utvärdering. Uppgifterna om kursernas genomströmning ska dock tolkas med viss försiktighet eftersom uppföljningssystemet i LMS är under utveckling, vilket innebär att tillgången till statistik från systemet och statistikens kvalitet är bristande. Deltagarna ska vid avslutad kurs besvara uppföljningsfrågor i systemet, men på grund av systemets utformning har det varit möjligt att besvara frågorna trots att kursen inte har avslutats. Det är också möjligt att avsluta utan att besvara uppföljningsfrågorna och utan att ta ut kursintyg. Vi saknar därför uppgift om hur många som faktiskt har fullföljt respektive webbkurs i dess helhet.

Kurs	Registrerade användare	Ej startat	Deltagande pågår	Fullföljt och fått kursintyg
Fritidshemmets uppdrag	11 937	3050	7538	1349
Fritidshemmets undervisning	6533	1992	4090	451
Utomhusdidaktik	2055	999	742	314

Tabell 1. Antal registrerade deltagare i Skolverkets webbkurser per den 26 november 2020.

Att leda kollegialt lärande i fritidshemmet

Skolverkets utbildning *Att leda kollegialt lärande i fritidshemmet* är en processutbildning för ledare av kollegialt lärande i fritidshemmet. Utbildningen genomförs parallellt med utbildningen *Att leda kollegialt lärande*, som riktar sig till brett till förskollärare, lärare, skolledare och studiehandledare i modersmål.

En pilotomgång av utbildningen *Att leda kollegialt lärande i fritidshemmet* genomfördes läsåret 19/20 i Högskolan Dalarnas regi. Innevarande läsår genomförs utbildningen i samarbete med Högskolan för lärande och kommunikation i Jönköping. Drygt 70 deltagare per läsår har antagits till utbildningen. Målgruppen är legitimerade och verksamma lärare i fritidshem men i undantagsfall har även personer med utvecklingsledaruppdrag eller skolledaruppdrag antagits.

Målet med utbildningen är att deltagarna ska utveckla sin förmåga att leda det kollegiala lärandet i en grupp, med hjälp av Skolverkets kompetensutvecklingsmodell och Skolverkets webbkurser för fritidshemmet. Genom erfarenhetsutbyte, metahandledning och föreläsningar ska deltagarna få verktyg för att leda det kollegiala lärandet och öka kunskapen om hur olika samtalsmodeller kan användas för att fördjupa de kollegiala samtalen. Utbildningen ska också bidra till att öka

kunskapen om hur det kollegiala lärandet kan kopplas till det systematiska kvalitetsarbetet.

De avstämningar⁶ som gjorts under läsåren 19/20 och 20/21 visar att den stora majoriteten av utbildningsdeltagarna (minst 90 %) är mycket nöjda med hur utbildningen förberett dem för arbetet med webbkurserna och stärkt deras förmåga att leda det kollegiala lärandet. Många lyfter också den stora fördelen med att utbildningen erbjuder möjlighet till utbyten och fördjupade samtal med andra legitimerade lärare i fritidshem, då de ibland saknar kollegor på sin arbetsplats som är utbildade lärare i fritidshem. Med anledning av detta kommer lärare i fritidshem även fortsättningsvis att erbjudas en separat variant av utbildningen *Att leda kollegialt lärande*, förutsatt att antalet sökande är tillräckligt stort.

5. Slutsatser och fortsatt arbete

Under uppdragstiden 2017–2020 har Skolverket tagit fram ett flertal insatser i varierad form och omfattning. En utgångspunkt vid utformandet av dessa insatser har varit att de ska ta hänsyn till de organisatoriska förutsättningar som finns i förskoleklassen och fritidshemmet. Skolverket kan konstatera att de framtagna kompetensutvecklingsinsatserna generellt sett är uppskattade av deltagarna. Enligt huvudmän och rektorer stämmer insatserna väl överens med rådande behov och utbudet utgör ett bra stöd för verksamheterna. Trots detta har det framkommit att många deltagare upplever att huvudmän och rektorer inte erbjuder dem tidsmässiga och andra organisatoriska förutsättningar för att de ska kunna genomföra kompetensutvecklingsinsatserna i sin helhet.

När det gäller målgruppen personal i fritidshemmet ser Skolverket ett fortsatt behov av stöd och kompetensutveckling. Vid planering och framtagande av framtida insatser för målgruppsgruppen kan huvudmän och rektorer behöva mer stöd i hur de kan skapa förutsättningar för personalen att delta i kompetensutvecklingsinsatser. Som ett steg i denna riktning kommer Skolverket under 2021 att utveckla innehållet i Kvalitetsverkstaden för att erbjuda rektorer och huvudmän mer stöd för det systematiska kvalitetsarbetet i fritidshemmet. I samband med detta kommer myndigheten även att ta fram ett verksamhetsnära och lättillgängligt stödmaterial om systematiskt kvalitetsarbete för målgruppen personal i fritidshemmet. Därtill planerar Skolverket att under 2021 undersöka behovet av stödmaterial för lärare i fritidshem som saknar legitimation. Även behovet av en uppdragsutbildning för skolledare och utvecklingsledare om fritidshemmets roll och om systematiskt utvecklingsarbete i fritidshemmet ska utredas.

För att öka antalet användare av Skolverkets framtagna insatser har Skolverket för avsikt att även i fortsättningen arbeta med att nå ut till personal i förskoleklass och fritidshem så att de får ökad kännedom om Skolverkets stöd.

⁶ Skolverkets halvtidsutvärdering av utbildningen samt lärosätets egna utvärderingar.

Bilaga 1

Insatser för förskoleklassen och fritidshemmet 2017–2020

Här nedan redovisas en sammanställning av Skolverkets fortbildningsinsatser som har genomförts under 2017–2020. Mer detaljerad information om uppdragets insatser samt utvärderingar återfinns i delredovisningarna från 2017, 2018 och 2019.

Insatser för förskoleklassen och fritidshemmet 2017–2018

Samverkan med externa aktörer/regionala informationsinsatser

Webbinarier

Konferenser för fritidshem och förskoleklass

Stöd för systematiskt kvalitetsarbete och förändringsledning *Kvalitetsverkstad*

Stöd för systematiskt kvalitetsarbete och förändringsledning *Leda förändring*

Stöd för systematiskt kvalitetsarbete och förändringsledning *Leda digitalisering*

Stödmaterial Digital kompetens i fritidshemmet

Fortbildning för förskoleklass inom språk och matematiska uttrycksformer

Revidering av modulen Förskoleklassens matematik.

Stödmaterial i form av två moduler *Tidig läsundervisning* och *Tidig skrivundervisning*

Webbkurs *Fritidshemmets uppdrag*

Stödmaterial inom Övergång och samverkan

Insatser för förskoleklassen och fritidshemmet 2019

Stödmaterial inom Övergång och samverkan

Webbkurs *Fritidshemmets undervisning*

Webbkurs *Utombusdidaktik*

Uppdragsutbildning för obehöriga i förskoleklassen

Konferenser *Uppdrag fritidshem - Leda, lära, pröva nytt*

Stöd- och inspirationsmaterial *Pedagogik i förskoleklass*

Stöd- och inspirationsmaterial *Mer rörelse i skolan*

Utbildning *Att leda kollegialt lärande i fritidshemmet*

Dialogmöten för rektorer i förskoleklass och fritidshem

Webbkurs *Följa och främja lärande i förskoleklass*

Insatser för förskoleklassen och fritidshemmet 2020

Processutbildning *Att leda kollegialt lärande i fritidshemmet*

Stödmaterial om att undervisa alla elever i fritidshemmet

Stödmaterial om digitala verktyg i fritidshemmet

Stödmaterial om elever i förskoleklass som är nya i Sverige och nybörjare i svenska språket

Stödmaterial om flerspråkighet och digital kompetens i fritidshemmet

Dialogmöte för rektorer i fritidshem

Stödmaterial om skola och arbetsliv i förskoleklass och fritidshem

Webbkurs *Undervisning i förskoleklass*